

5. Strategia działań

Polityka Ekologiczna Państwa stanowi o konieczności wprowadzenia w życie zasad zrównoważonego rozwoju oraz ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. Zadania te mają być realizowane poprzez zmianę modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a następnie poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Polityka Ekologiczna Województwa Łódzkiego precyzująca założenia do Programu Ochrony Środowiska, będącego realizacją Polityki Ekologicznej Państwa, ma na celu: „zapewnienie (...) bezpieczeństwa ekologicznego poprzez realizację rozwoju zrównoważonego umożliwiającego skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska w optymalnym zakresie i w sposób nie stwarzający zagrożeń dla jakości i trwałości zasobów przyrodniczych.”. Główne cele strategiczne Polityki Ekologicznej Województwa Łódzkiego to poprawa jakości środowiska oraz ograniczenie presji konsumpcji na środowisko.

5.1. Ochrona przyrody

Celem strategicznym w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu określonym w Polityce Ekologicznej Państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego państwa poprzez utrzymanie i przywrócenie do właściwego stanu różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenie powierzchni obszarów chronionych do poziomu 1/3 terytorium Polski.

W świetle tych założeń do najważniejszych celów w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i krajobrazowych w powiecie zgierskim uznaje się:

- 1) *usunięcie lub zmniejszenie zagrożeń powodujących zanikanie lub ograniczających wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej,*
- 2) *osiągnięcie społecznej akceptacji dla zachowania całości spuścizny przyrodniczej i kulturowej,*
- 3) *sukcesywne rozszerzanie zasięgu prawnej ochrony obszarów o kluczowym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności.*

Niezbędne do wykonania w latach 2003-2006 zadania priorytetowe, których realizacja spowoduje osiągnięcie wyżej wymienionych celów obejmują:

- utworzenie oraz integracja z systemem regionalnym europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000;
- aktualizacja granic Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, oraz istniejących rezerwatów;
- utworzenie obszarów chronionego krajobrazu (Puczniewsko – Grotnickiego, Sokolnicko - Piątkowskiego oraz Mrogi i Mroźnicy)
- kształtowanie i wdrażanie instrumentów służących ekologizacji polityki rolnej (programy rolno-środowiskowe);
- uwzględnienie ustaleń planów ochrony parków i rezerwatów, ekofizjografii i inwentaryzacji przyrodniczych w opracowaniach planistycznych.

Najważniejszymi kierunkami działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w perspektywie 2010 r. są:

- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych zniszczonych ekosystemów i siedlisk, szczególnie leśnych i wodno-błotnych;
- intensyfikacja edukacji ekologicznej w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
- gospodarowanie zasobami biologicznymi w sposób oszczędny i racjonalny;
- wzmożenie nadzoru nad inwestycjami realizowanymi w sąsiedztwie lub w obrębie obszarów prawnie chronionych;
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej obszaru powiatu.

Przystępując do Unii Europejskiej Polska będzie zobowiązana do utworzenia na swoim obszarze europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000. Sieć ta tworzona jest w oparciu o unijne dyrektywy:

- **Dyrektywę Rady 92/43/EWG** z dn. 21.05.1992. r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych i dzikiej flory i fauny (w oparciu o nią tworzy się Specjalne Obszary Ochrony — SOO);
- **Dyrektywę Rady 79/409/EWG** z dnia 02.04.1979 r. w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków (stanowiącej podstawę do wydzielenia Obszarów Specjalnej Ochrony — OSO).

Dyrektywy te wskażą na potrzebę utrzymania bioróżnorodności państw członkowskich poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny występujących na

terenach poszczególnych państw. Rodzą również w stosunku do państw członkowskich zobowiązanie do wyznaczenia obszarów chronionych, które będą tworzyć europejską sieć ekologiczną NATURA 2000. Koncepcja europejskiej sieci ekologicznej opisuje węzłowe obszary, charakteryzujące się wysokim stopniem różnorodności biologicznej i krajobrazowej, korzystnymi uwarunkowaniami dla zachowania siedlisk i ostoi gatunków o znaczeniu europejskim i krajowym, powiązanych korytarzami ekologicznymi oraz obszarami wymagającymi unaturalnienia. Ochrona bioróżnorodności w sieci Natura 2000 będzie realizowana na podstawie planów ochrony, których ustalenia będą wiążące dla planów miejscowych i operatów urządzenia lasów. Generalnie należy stwierdzić, że użytkowanie ziemi nie może tu prowadzić do:

- zaniku siedliska lub gatunku (ze względu na który obszar został włączony do sieci),
- pomniejszenia arealu jego występowania lub do zmniejszenia liczebności tego gatunku.

W ramach tworzenia na terenie Polski sieci ekologicznej NATURA 2000 w granicach powiatu zgierskiego planowane jest utworzenie Specjalnego Obszaru Ochrony „Dąbrowa Grotnicka”. Działanie to, ma na uwadze zachowanie naturalnego siedliska, jakim są lasy sosnowo-dębowe położone wewnątrz kompleksu Lasów Grotnickich. Są to lasy o charakterze dąbrowy świetlistej subkontynentalnej, wiek drzewostanu 80-120 lat. Powierzchnia proponowanego Specjalnego Obszaru Ochrony „Dąbrowa Grotnicka” wynosi 108,5 ha. Informacje na temat obszarów, które mają zostać włączone w europejski system ekologiczny NATURA 2000 zostały opracowane w oparciu o dane pochodzące z Instytutu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie – stan na 2.07.2003 r.

Poza włączeniem fragmentu Lasów Grotnickich do europejskiej sieci ekologicznej planowane jest również rozszerzenie istniejących na terenie powiatu zgierskiego obszarów prawnie chronionych. Planuje się włączenie obszarów chronionych powiatu zgierskiego do mającego powstać w województwie łódzkim spójnego Systemu Obszarów Chronionych (SOCH), który ma pełnić nadrzędną rolę w strukturze przestrzennej województwa. SOCH budować będą Parki Krajobrazowe i Obszary Chronionego Krajobrazu. W powiecie zgierskim postuluje się włączenie do systemu ochrony przyrody w ramach Obszarów Chronionego Krajobrazu kompleksów leśnych tego terenu oraz dolin Mrogi i Mrożycy. Proponowane Obszary Chronionego Krajobrazu to: puczniewsko – grotnicki, sokolnicko - piątkowski oraz Mrogi i Mrożycy. Poza tym proponuje się przekształcenie otulin Parków Krajobrazowych w Obszary Chronionego Krajobrazu..

Wszystkie te działania mają na celu zmianę aktualnego „wyspowego” charakteru obszarów prawnie chronionych w jednolity system ekologiczny umożliwiający przemieszczanie się

poszczególnych gatunków fauny i flory. Jedynie system składający się z węzłów ekologicznych charakteryzujących się wysokim stopniem różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz łączących je korytarzy może służyć realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Taki układ przestrzenny pozwala na zachowanie walorów przyrodniczych istniejących obszarów chronionych. Koncepcja funkcjonującej w ten sposób europejskiej sieci ekologicznej ECONET powstała w ramach europejskiego programu międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody. W jej ramach opracowano koncepcję krajowej sieci ekologicznej EKONET – Polska. Aby taki system dobrze funkcjonował wzmoczoną ochroną należy objąć pełniące funkcje korytarzy i ciągów ekologicznych: mało przekształcone doliny rzek, strefy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz wydłużone kompleksy leśne. Ochrona tych korytarzy może być realizowana poprzez unikanie ich fragmentaryzacji oraz likwidację lub zminimalizowanie negatywnego działania przegradzających je barier ekologicznych. W powiecie zgierskim postuluje się objęcie ochroną naturalnych korytarzy ekologicznych, jakie stanowią kompleksy lasów puczniewskich, grotnickich i sokolnickich oraz doliny Bzury, Moszczenicy i Mrogi. Obszary te tworzą korytarz ekologiczny o przebiegu południowy zachód - północny wschód łączący węzły, będące ostojami przyrody i ptactwa o znaczeniu międzynarodowym i krajowym (dolina Bzury, Dolina Środkowej Warty ze zbiornikiem Jeziorsko).

Duże znaczenie dla funkcjonowania systemu ekologicznego ma również stopień negatywnych przekształceń, jakim uległy tworzące go obszary chronione. Wśród drzewostanów znajdujących się w bezpośrednim polu oddziaływania zanieczyszczeń przemysłowych częste są uszkodzenia aparatu asymilacyjnego. Negatywne przekształcenia obserwuje się również na obszarach wodno – błotnych, będących ostoją wielu gatunków ptactwa. Przeprowadzone w nieprzemyślny sposób melioracje zmieniają na tyle stosunki wodne, że te tak cenne ze względu na wielkie bogactwo bioróżnorodności obszary zanikają. Przywrócenie utraconej równowagi ekologicznej na takich obszarach jest zadaniem priorytetowym i będzie realizowane poprzez poprawę stanu czystości powietrza atmosferycznego, zalesienia, odpowiednie zabiegi pielęgnacyjne drzewostanów, ekstensywną gospodarkę rolną oraz odejście od jednostronnych melioracji odwadniających.

Podstawowym narzędziem, służącym przywróceniu i wzmocnieniu funkcji ekologicznych na terenach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych będzie program rolno-środowiskowy realizowany w wytypowanych strefach bezpośrednio przez użytkowników gruntów. Program ten jest obowiązkowy dla krajów członkowskich UE i stanie się jednym ze strategicznych instrumentów realizacji II Polityki Ekologicznej Państwa. Będzie on wdrażany

od 2004 r., w pierwszej kolejności na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Docelowo powinien objąć większość użytków rolnych. Głównym jego celem będzie promocja tradycyjnych systemów produkcji rolniczej przyjaznych środowisku oraz zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych i zasobów genetycznych. Istotnym celem programu jest także utrzymanie i odtwarzanie elementów krajobrazu rolniczego o znaczeniu ochronnym i kulturowym oraz podniesienie świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej. Osiągnięciu tych zamierzeń służyć będą płatne pakiety działań środowiskowych, realizowane przez rolników na terenie własnych gospodarstw.

5.2. Surowce mineralne

Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych jest realizowana w Polsce systematycznie od wielu lat i w tej dziedzinie stan istniejący nie wymaga podejmowania wielu działań w celu poprawy. Najważniejszym celem w zakresie ochrony surowców mineralnych określonym w Polityce Ekologicznej Państwa jest uzupełnianie zasad gospodarowania zasobami kopalin i wód podziemnych o zalecenia wynikające z potrzeby wdrażania rozwoju zrównoważonego. Cel ten dyktuje świadomość, że są to zasoby nieodnawialne, którymi należy gospodarować racjonalnie i oszczędnie.

W świetle tych zaleceń każdorazową decyzję o rozpoczęciu eksploatacji złoża kopaliny należy poprzedzić wnikliwymi badaniami, mającymi na celu stwierdzenie, czy wydobywanie jest gospodarczo uzasadnione i czy koszty poniesione w wyniku degradacji środowiska przyrodniczego nie przewyższają korzyści gospodarczych.

Strategia, jaką się przyjmuje, mając na uwadze ochronę zasobów surowców mineralnych oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych powiatu zgierskiego oraz aktualny stan środowiska zmienionego w wyniku eksploatacji złóż, obejmuje następujące działania:

- 1) *oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów kopalin;***
- 2) *zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji;***
- 3) *poprawa stanu środowiska zmienionego w wyniku działalności wydobywczej;***
- 4) *kontynuacja ochrony perspektywicznych obszarów występowania surowców mineralnych oraz wspieranie rozwoju prac poszukiwawczych.***

Dla realizacji określonych wyżej celów konieczne jest prowadzenie we wszystkich perspektywach czasowych przedstawionych poniżej działań szczegółowych w zakresie ochrony zasobów surowców mineralnych:

- kontynuacja oraz wzmocnienie aktualnie prowadzonych działań ochronnych;
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych;
- kompleksowe wykorzystanie kopalin, w tym kopalin towarzyszących;
- prowadzenie eksploatacji przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku;
- wykorzystywanie aktualnie eksploatowanych obszarów wydobywczych, które nie kolidują ze środowiskiem przyrodniczym i innymi funkcjami tego terenu;
- niepodjęcie wydobycia jeżeli możliwe jest zastąpienie kopaliny jej substytutem;
- stałe monitorowanie wpływu eksploatacji kopalin na środowisko oraz stanu wykorzystania zasobów surowców;
- lepsze dostosowanie do potrzeb ochrony zasobów surowców mineralnych działań w zakresie planowania przestrzennego i lokalizacji inwestycji;
- likwidacja nielegalnego wydobycia kopalin na potrzeby lokalne;
- zwiększenie skuteczności ochrony głównych zbiorników wód podziemnych przed ich ilościową i jakościową degradacją na skutek nadmiernej eksploatacji surowców mineralnych;
- kontynuacja prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania złóż kopalin.

Surowce mineralne występujące na terenie powiatu zgierskiego są stosunkowo dobrze rozpoznane. Ich zasoby eksploatacyjne są relatywnie duże (węgiel brunatny, sól kamienna, surowce skalne), jednak ze względu na warunki eksploatacji nie mają zbyt dużego znaczenia gospodarczego. Przewidywane negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze wydobycia węgla brunatnego oraz soli kamiennej w rejonie Rogóżna zdecydowało o niewykorzystywaniu tych zasobów surowców mineralnych. Realizowane w tym obszarze działania będą w bliższej i dalszej przyszłości wymagać przede wszystkim kontynuacji i wzmocnienia.

Działania w zakresie ochrony pozostałych surowców mineralnych wydobywanych na terenie powiatu zgierskiego, obejmujących kruszywa naturalne oraz surowce ilaste ceramiki budowlanej będą polegały przede wszystkim na stosowaniu metod i technik wydobycia

minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko oraz na stałym monitorowaniu wpływu eksploatacji kopalin na środowisko oraz stanu wykorzystania zasobów surowców. Równocześnie konieczne jest przeprowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych znajdujących się w powiecie zgierskim (obszary te wymienione są w załączniku nr) w celu przywrócenia na tych obszarach właściwych stosunków wodnych, zlikwidowania potencjalnego zagrożenia wód podziemnych, odtworzenia zdolności produkcyjnych tego terenu.

5.3. Powietrze atmosferyczne

W Polsce w ostatnich latach notuje się wyraźną poprawę jakości powietrza, głównie za sprawą zmniejszenia ilości wprowadzanych do powietrza ładunków zanieczyszczeń. Jest to spowodowane nie tylko zmianami w strukturze przemysłu (likwidacja wielu gałęzi przemysłu), ale i działaniami modernizacyjnymi i restrukturyzacyjnymi podejmowanymi przez funkcjonujące zakłady przemysłowe. Jednakże wobec trwających w Polsce prac mających na celu wdrożenie prawa wspólnotowego, w związku z bliskim przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, stopień poprawy jakości powietrza nie jest wystarczający. Obecnie Polska jest w fazie wprowadzania do prawa krajowego nowych norm jakości powietrza oraz norm emisji niektórych zanieczyszczeń dla procesów technologicznych. Dla osiągnięcia stopnia czystości powietrza wymaganego przez normy europejskie należy kontynuować oraz wzmocnić dotychczas prowadzone działania w tym zakresie. Pomocne w tym będą aktualnie wprowadzane do ustawodawstwa nowe zasady organizacyjno-prawne mające na celu wspomaganie polepszenia jakości powietrza.

W świetle tych działań Polityka Ekologiczna Państwa jako główny cel w zakresie jakości powietrza stawia stałą poprawę stanu zanieczyszczenia powietrza.

Strategia powiatu zgierskiego, mając na uwadze spełnienie postawionych przed Polską wymogów w zakresie jakości powietrza, za główne cele w tej dziedzinie przyjmuje:

- 1) dalszą poprawę jakości powietrza atmosferycznego;**
- 2) osiągnięcie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej.**

Zadaniami, które należy wykonać w perspektywie krótkookresowej (lata 2004 – 2006), aby osiągnąć w/w cele są:

- wdrożenie nowych regulacji prawnych w zakresie ochrony powietrza (pełna realizacja zapisów ustawy Prawo Ochrony Środowiska);
- wspieranie działań minimalizujących emisję zanieczyszczeń powietrza w zakładach będących głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w powiecie zgierskim (Energetyka Boruta Sp. z o.o. (Zgierz), SCANAQUA Sp. z o.o. (Ozorków), SOLAN S.A. (Głowno), Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.);
- realizacja programu naprawczego w zakresie ochrony powietrza opracowanego przez Wojewodę dla obszaru Zgierza;
- opracowanie i realizacja wymaganych Prawem Energetycznym gminnych planów zaopatrzenia w energię, z zachowaniem zasad ochrony środowiska, a w szczególności ochrony powietrza;
- termomodernizacja budynków;
- szerzenie zasad poszanowania energii (minimalizacja zużycia energii i surowców energetycznych);
- zwiększenia udziału transportu publicznego w przewozach pasażerskich;
- stymulowanie działań mających na celu rozwój transportu szynowego w zakresie przejazdów pasażerskich jak i towarowych.

Działania, które należy podjąć w perspektywie średniokresowej (do 2010 r.) mając na uwadze realizację celów w zakresie ochrony powietrza obejmują:

- wspieranie działań na rzecz ograniczania tranzytowego ruchu drogowego w miastach;
- powszechne wprowadzenie w przemyśle nowoczesnych rozwiązań technicznych nie stwarzających zagrożenia dla stanu czystości powietrza (najlepsze dostępne technologie - BAT);
- ograniczenie, zgodnie z II PEP (II Polityką Ekologiczną Państwa) oraz PEWŁ (Polityką Ekologiczną Województwa Łódzkiego), emisji pyłów o 75 %, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych, lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z 1990 roku;

- ograniczenie stosowania paliw węglowych jako głównego surowca energetycznego w indywidualnych systemach grzewczych;
- rozbudowa sieci gazowych oraz zwiększenie liczby odbiorców gazu;
- zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- ograniczenie uciążliwości emisyjnej środków transportu drogowego (eliminacja z ruchu pojazdów emitujących zbyt dużo zanieczyszczeń, wyłączenie ze stosowania benzyn ołowiowych).

Przy realizacji strategii działań mającej na celu poprawę jakości powietrza w powiecie zgierskim największy nacisk należy położyć na cztery kierunki działań. Są to kierunki dające największe efekty przy wdrożeniu działań naprawczych. Należą do nich: energetyka, przemysł, transport oraz edukacja ekologiczna.

Energetyka

W bilansie emisji zanieczyszczeń w powiecie zgierskim największy udział ma Energetyka Boruta Sp. z o.o. w Zgierzu. Zakład ten należy do sześciu największych emiterów zanieczyszczeń w województwie łódzkim (bez Elektrowni „Bełchatów” i Zespołu Elektrociepłowni w Łodzi). Ze względu na tą skalę wszelkie działania w zakresie zmniejszenia szkodliwości emisji podjęte w tym zakładzie mają decydujące znaczenie dla jakości powietrza w powiecie. Pozostałe zakłady prowadzące w powiecie zgierskim energetyczne spalanie paliw (np. Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. – emisja 530,4 Mg/rok) mają już mniejszy udział w bilansie zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, ale wraz z zakładem Energetyka Boruta stanowią najpotężniejsze źródło zanieczyszczeń powietrza.

W Spółce Energetyka Boruta oraz w Spółce Ciepłownia (Aleksandrów Łódzki) zostały już podjęte kroki zmierzające do zmniejszenia szkodliwego wpływu emisji z zakładu na stan powietrza. W pierwszym z tych dwóch zakładów zainstalowano urządzenia odpylające – elektrofiltry o sprawności 99,74 %, natomiast w drugim działa jeden cyklon o sprawności 85 %. Działania zmniejszające wielkość emisji do powietrza powinny być wprowadzone również w pozostałych zakładach energetyki zawodowej w powiecie zgierskim. W przypadku zakładów, gdzie urządzenia odpylające już funkcjonują działania te należy kontynuować, tak aby zachowana została tendencja spadkowa emisji zanieczyszczeń z zakładów energetycznego spalania paliw.

Dużo większym problemem jest zmniejszenie wielkości zanieczyszczeń trafiających do atmosfery ze źródeł tzw. niskiej emisji energetycznej. Stanowią je lokalne, przestarzałe kotłownie pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania, małe przedsiębiorstwa spalające węgiel w celach grzewczych i technologicznych oraz piece węglowe używane w indywidualnych gospodarstwach domowych. Instalacje tego typu niezmiennie rzadko są wyposażone w urządzenia chroniące powietrze przed emisją zanieczyszczeń. Węgiel, który jest dominującym rodzajem paliwa w tego typu instalacjach, jest często słabej jakości zawiera duże ilości siarki. Zagroženiem są też same instalacje, często przestarzałe i o niskiej sprawności. Zmniejszenie niskiej emisji może nastąpić jedynie poprzez rozwój sieci ciepłowniczej, zwłaszcza na terenach zwartej zabudowy miejskiej oraz poprzez ograniczenie spalania węgla kamiennego w indywidualnych paleniskach i małych kotłowniach na rzecz innych źródeł energii.

Duży wpływ na ilość spalanych nośników energii, a w konsekwencji i na jakość powietrza mają straty energii w sektorze komunalnym. Brak odpowiedniej izolacji ścian i stropów budynków oraz stosowanie okien o wysokim współczynniku przenikania ciepła powoduje duże straty ciepła. Działania polegające na ociepleniu budynków oraz wymianie okien wydatnie zmniejszą zapotrzebowanie na ciepło, co przyczyni się do zmniejszenia ilości spalanych paliw.

Planuje się, że coraz większe znaczenie w sektorze energetycznym będą miały alternatywne źródła energii. Według ustaleń II Polityki Ekologicznej Państwa oraz Polityki Ekologicznej Województwa Łódzkiego udział energii ze źródeł odnawialnych ma wzrosnąć do 3,1 % w roku 2005, 3,65 % w roku 2006 i do poziomu 7,5 % w roku 2010. Wzrost udziału energii ze źródeł alternatywnych może w dużym stopniu przyczynić się do poprawy jakości powietrza oraz uchronić zasoby surowców energetycznych przed zbyt szybkim wyczerpaniem.

Warunki naturalne powiatu zgierskiego nie sprzyjają rozwojowi energetyki wiatrowej, a energetyka geotermalna może się rozwijać jedynie w okolicach Ozorkowa w oparciu o występujące na tym obszarze kredowe wody termalne. Potencjał energetyczny rzek powiatu zgierskiego również nie zapewni warunków do rozwoju energetyki wodnej. Przyszłość energetyki odnawialnej na obszarze powiatu zgierskiego wiąże się z energetycznym wykorzystaniem biomasy. W wielu gminach powiatu zgierskiego planuje się założenie plantacji wierzby energetycznej, a następnie zastąpienie konwencjonalnego paliwa wyprodukowaną w ten sposób masą drzewną. W lipcu 2003 r. na terenie gminy Parzęczew zawiązała się spółka z ograniczoną odpowiedzialnością „BIOENERGIA” która przygotowała

„Program produkcji i wykorzystania biomasy z wierzby krzewiastej”. Program został objęty honorowym patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Koordynatorem Programu jest Wydział Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi. We wrześniu 2003 r., zostało także zawiązane Konsorcjum dla wdrażania programu na terenie województwa łódzkiego. W gminie Parzęczew założono 19,7 ha plantacji wierzby. Planuje się powiększenie powierzchni upraw do 100 ha. Na podstawie umów kontraktacyjnych wierzba zostanie wykorzystana jako paliwo w modernizowanej kotłowni na biomasę w Parzęczewie.

Przemysł

Przemysłowa emisja zanieczyszczeń powietrza od kilkunastu lat stopniowo maleje, za sprawą restrukturyzacji przemysłu, przeprowadzanych modernizacji oraz wprowadzania nowych bardziej przyjaznych dla środowiska technologii. Zakłady przemysłowe coraz częściej inwestują w urządzenia służące redukcji emisji. W powiecie zgierskim takie urządzenia są zainstalowane w Cukrowni Leśmierz S.A. (multicyklony – sprawność 90%), w Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Morfeo” S.A. w Ozorkowie (cyklon – sprawność – 85%) oraz w Przedsiębiorstwie Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie (bateria cyklonów – sprawność - 72 %). W pozostałych zakładach emitujących do powietrza nierzadko duże ilości zanieczyszczeń (np. SCANAQUA Sp. z o.o. (Ozorków) - emisja równa 834,9 Mg/rok, SOLAN – S.A. (Główno) - emisja równa 784 Mg/rok) w zakresie ograniczenia emisji jest jeszcze wiele do zrobienia. Ograniczenie emisji z procesów technologicznych osiągane powinno być nie tylko poprzez instalowanie urządzeń ograniczających wielkość emisji ale również przez: systematyczne wprowadzanie nowoczesnych, przyjaznych dla środowiska technologii, modernizację procesów technologicznych (zmniejszenie energochłonności produkcji) oraz ich hermetyzację.

Transport

Transport drogowy jest w dużej mierze odpowiedzialny za powstawanie zanieczyszczenia powietrza w miastach oraz na obszarach położonych wzdłuż tras komunikacyjnych o największym natężeniu ruchu. Obserwując systematyczny wzrost liczby samochodów nie można się spodziewać, że problem niskiej emisji komunikacyjnej sam się rozwiąże. Konieczne jest prowadzenie w tym obszarze działań polegających przede wszystkim na budowie obwodnic kierujących ruch tranzytowy poza granice miast, rozwijaniu takich systemów komunikacji miejskiej, które byłyby konkurencją dla komunikacji indywidualnej

oraz kształtowaniu ruchu w centrach miast w sposób preferujący ruch pieszy oraz rowerowy. Duży nacisk należy położyć na eliminację z ruchu drogowego pojazdów nie spełniających norm emisji oraz powszechne stosowanie benzyn bezołowiowych. Kolejnym działaniem, które może się przyczynić do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza pochodzącego z niskiej emisji komunikacyjnej jest wspieranie rozwoju komunikacji szynowej na bazie istniejącej już infrastruktury oraz promowanie działań mających na celu wprowadzenie tego środka transportu w na pozostałych obszarach.

Edukacja ekologiczna

Problem niskiej emisji, tak energetycznej jak i komunikacyjnej może być rozwiązany również poprzez działania zmierzające do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Szerzenie zasad poszanowania energii (racjonalne korzystanie z energii cieplnej i elektrycznej, sposoby oszczędzania energii) oraz wspieranie wykorzystania alternatywnych źródeł energii to działania, które pozwolą na zmniejszenie uciążliwości niskiej emisji energetycznej. Bardzo ważne jest również uzmysłowienie użytkownikom indywidualnych palenisk, zagrożeń, jakie niesie ze sobą spalanie odpadów w piecach domowych, a w szczególności spalanie tworzyw sztucznych i gumy (w trakcie spalania tworzyw sztucznych do atmosfery uwalniane są dioksyny, będące związkami wysoko toksycznymi). W zakresie zmniejszania wielkości niskiej emisji komunikacyjnej można wiele osiągnąć promując proekologiczne środki transportu oraz sposoby obniżenia emisji zanieczyszczeń z prywatnych samochodów. Bardzo pomocny przy tego rodzaju działaniach będzie udział lokalnych i regionalnych mediów oraz pozarządowych organizacji ekologicznych.

5.4. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Hałas stał się, powszechnie występującym na obszarach miast, w pobliżu tras komunikacyjnych oraz zakładów przemysłowych, czynnikiem decydującym o dużej uciążliwości dla człowieka procesów urbanizacji i uprzemysłowienia. Wyniki badań wykazują, że na hałas drogowy w Polsce narażonych jest ok. 15 mln osób, a więc prawie 36% ludności kraju. Do tego dochodzą jeszcze zagrożenia wywołane hałasem kolejowym, lotniczym oraz przemysłowym. Znaczne zagrożenie dla środowiska naturalnego stanowi również promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące charakteryzuje się mniejszą koncentracją źródeł emisji. Obiekty emitujące promieniowanie elektromagnetyczne lokalizowane są zarówno w miastach jak i poza ich granicami.

Nadrzędnym celem Polityki Ekologicznej Państwa w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, zgodnym z ustawodawstwem Unii Europejskiej, jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na nadmierny, ponadnormatywny poziom hałasu, z położeniem nacisku na hałas komunikacyjny mający największy zasięg przestrzenny. W zakresie ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem promieniowania elektromagnetycznego Polityka Ekologiczna Państwa za główny cel stawia sobie pełne wdrożenie w życie przepisów ochrony środowiska dotyczących tego problemu oraz stworzenie struktur organizacyjnych monitorujących emisję promieniowania elektromagnetycznego, tak aby utrzymać bieżący, niski poziom promieniowania występującego w środowisku.

Strategia działań powiatu zgierskiego, mająca na uwadze ochronę środowiska przyrodniczego oraz środowiska bytowego człowieka przed szkodliwym oddziaływaniem hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego za cel stawia:

- 1) obniżenie natężenia hałasu do wartości dopuszczalnych, określonych w przepisach ochrony środowiska;***
- 2) kontrola wielkości natężeń pól elektromagnetycznych występujących w środowisku oraz utrzymanie bieżącego niskiego poziomu promieniowania.***

Cele te zostaną osiągnięte poprzez realizację w perspektywie krótkoterminowej następujących działań naprawczych:

- szczegółowa inwentaryzacja źródeł hałasu (wyznaczenie obszarów zagrożonych hałasem);
- opracowanie mapy akustycznej Zgierza;
- realizacja działań zmniejszających uciążliwość hałasu (ekrany akustyczne, stopniowa eliminacja z ruchu pojazdów emitujących hałas o ponadnormatywnych wielkościach natężenia;
- lokalizowanie obiektów stanowiących źródłem hałasu w miejscach nie stwarzających zagrożeń dla człowieka i środowiska;
- sporządzenie rejestrów terenów zagrożonych niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym;

- ustanowienia stref ograniczonego użytkowania (tworzonych ze względu na zwiększoną emisję hałasu i promieniowania elektromagnetycznego) w obrębie, których wykluczona byłaby realizacja określonych form zabudowy.

W perspektywie sięgającej roku 2010 działania podejmowane dla osiągnięcia nadrzędnych celów z zakresu ochrony przed hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym obejmują:

- stosowanie rozwiązań techniczno - organizacyjnych ograniczających hałas u źródła (zakłady przemysłowe, firmy zajmujące się przewozami pasażerskimi, jak i towarowymi);
- realizacja układów drogowych zmniejszających uciążliwość hałasu w dużych skupiskach ludności (budowa obwodnic Zgierza, Strykowa, Głowna, Aleksandrowa Łódzkiego);
- uwzględnianie wymagań dotyczących ochrony środowiska przed hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym we wszystkich dokumentach planistycznych sporządzanych dla obszarów położonych w granicach powiatu;
- przestrzeganie zasad ochrony przed hałasem przy realizacji wszelkich inwestycji przemysłowych i transportowych.

W powiecie zgierskim największa uciążliwość hałasu występuje w części należącej do Aglomeracji Łódzkiej (Zgierz, Aleksandrów Łódzki) oraz na terenach położonych przy węzłach komunikacyjnych i trasach o dużym natężeniu ruchu samochodów (w szczególności samochodów ciężarowych i autobusów). Obszary te mają pierwszeństwo przy realizacji inwestycji mających na celu likwidację uciążliwości stwarzanej przez hałas.

Źródłami promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego w powiecie zgierskim są przede wszystkim linie i stacje elektromagnetyczne o napięciu znamionowym równym 110 KV lub wyższym oraz powszechnie instalowane stacje bazowe telefonii komórkowej. Na obszarach znajdujących się w obrębie oddziaływania pól elektromagnetycznych mogą być ustanowione strefy ograniczonego użytkowania, w obrębie których wykluczona byłaby realizacja określonych form zabudowy.

5.5. Gospodarka wodna

Jak wynika, z przeprowadzonej we wcześniejszej części niniejszego programu diagnozy bieżącego stanu środowiska największe zapóźnienia inwestycyjne w powiecie zgierskim

występują w gospodarce wodnej. Stan czystości wód powierzchniowych w dalszym ciągu nie pozwala na ich wykorzystanie w celach konsumpcyjnych, rekreacyjnych czy gospodarczych, pomimo że w ciągu ostatnich kilku lat nastąpiła wyraźna poprawa ich jakości. Dużym problemem jest również niedostatek zasobów wodnych, co jest jeszcze bardziej uwypakowane przez zbyt małą ilość wody retencjonowanej w zbiornikach wodnych oraz glebie.

W tej sytuacji konieczne jest podjęcie działań mających na celu osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód, tak pod względem jakościowym, jak i ilościowym. Cel ten jest nadrzędnym celem ekologicznym Polityki Ekologicznej Państwa w zakresie gospodarki wodnej. Działania podejmowane dla osiągnięcia tego celu powinny obejmować ochronę wód przed zanieczyszczeniem, racjonalne i oszczędne gospodarowanie zasobami, systematyczne zwiększanie retencji powierzchniowej oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej. Wdrażanie wyżej wymienionych działań powinno być realizowane w układzie zlewniowym, gdyż tylko taki sposób działania prowadzi do szybkiego osiągnięcia efektu ekologicznego. Równocześnie przy ich realizacji powinni współpracować wszyscy zainteresowani poprawą stanu wód, czyli obok administracji publicznej użytkownicy wód, przedstawiciele lokalnych społeczności, co zgodnie z zasadą „wspólnych interesów” prowadzi do uzyskania maksymalnych korzyści społecznych i ekologicznych.

Działania dążące do poprawy bieżących stosunków wodnych oraz stanu jakości wód muszą być ponadto prowadzone zgodnie z zaleceniami zawartymi w prawodawstwie europejskim. Należy zatem doprowadzić do realizacji zapisów Dyrektyw i Rozporządzeń Unii Europejskiej obowiązujących w tym zakresie a w szczególności do racjonalizacji zużycia wody, zwiększenia odpowiedzialności ponoszonej za szkody spowodowane przy korzystaniu z zasobów wodnych oraz opracowania i wdrożenia programów poprawy jakości wód.

Wobec pilnej potrzeby poprawy stanu czystości wód oraz konieczności sprostania nowym wymagom i przepisom prawnym wyznacza się w powiecie zgierskim następujące cele w zakresie gospodarki wodnej:

- 1) poprawa jakości wód powierzchniowych oraz utrzymanie osiągniętego stanu czystości;***
- 2) zapewnienie zaopatrzenia mieszkańców w odpowiednią ilość wody pitnej dobrej jakości;***
- 3) ochrona wód podziemnych przed jakościową oraz ilościową degradacją;***

4) zwiększenie zasobów wodnych powiatu;

5) zmiana sposobu gospodarowania zasobami wodnymi na zarządzanie w układzie zlewniowym.

Osiągnięcie wyżej wymienionych celów wymaga przyjęcia w perspektywie lat 2004 – 2006 następującej strategii działań:

- modernizacja oraz rozbudowa istniejących oczyszczalni ścieków komunalnych;
- budowa oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich o zabudowie zwartej;
- budowa indywidualnych oczyszczalni ścieków na obszarach o zabudowie rozproszonej;
- jak najlepsze wykorzystanie przepustowości istniejących oczyszczalni;
- rozbudowa systemów kanalizacji sanitarnej we wszystkich miastach powiatu oraz rozpoczęcie i stopniowa budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich;
- poprawa jakości wody pitnej przez rozbudowę i modernizację systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia wód, stacje uzdatniania oraz sieci wodociągowe);
- ograniczenie poboru wód podziemnych przez przemysł;
- wprowadzenie w zakładach przemysłowych nowoczesnych technologii zapewniających racjonalne i oszczędne wykorzystanie wody (najlepsze dostępne techniki - BAT);
- likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych;
- przestrzeganie w planach zagospodarowania przestrzennego zasady pozostawienia terenów zalewowych wolnych od zabudowy oraz późniejsze respektowanie tych zapisów;

W perspektywie długookresowej należy podjąć działania polegające na:

- wyposażeniu wszystkich aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2 tys. w systemy kanalizacji sanitarnej zakończone oczyszczalniami ścieków (sposób realizacji tego zadania określony jest w art. 43 Prawa Wodnego, zgodnie z ustaleniami krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych);
- konsekwentnej realizacji programu małej retencji oraz programu zwiększania lesistości;

- wprowadzeniu w życie założeń programu „Bzura”;
- zapewnieniu co najmniej 75% poziomu usuwania biogenów ze ścieków komunalnych (do roku 2015);
- zmniejszeniu ładunku odprowadzanych do wód powierzchniowych zanieczyszczeń o 50 % w przemyśle, 30% w gospodarce komunalnej oraz ze spływów powierzchniowych (w stosunku do roku 1990).

Wśród powyższych zadań, mających na celu poprawę ilościową jak i jakościową stanu ekologicznego wód, można wyodrębnić kilka kierunków działań, których realizacja ma kluczowe znaczenie dla przyszłego kształtu gospodarki wodnej. Są to następujące zagadnienia: zarządzanie zasobami wodnymi, racjonalizacja użytkowania wody, ochrona wód powierzchniowych i rozwój gospodarki wodno-ściekowej, ochrona wód podziemnych, ochrona przed powodzią oraz zwiększenie retencji wodnej.

Zarządzanie zasobami wodnymi

Główna zasada gospodarowania zasobami wodnymi wprowadzona ustawą „Prawo wodne” polega na wykorzystaniu naturalnego podziału przestrzennego wód powierzchniowych (podział państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne) przy realizacji działań w zakresie gospodarki wodnej. Ponadto gospodarowanie wodami ma być prowadzone z zachowaniem zasady całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych. Wszystkie działania mogące mieć wpływ na kształtowanie zasobów wodnych będą poprzedzone wykonaniem studium wykonalności, raportu oddziaływania na środowisko oraz projektu technicznego wraz z wymaganymi decyzjami. Zlewniowemu zarządzaniu gospodarką wodną i jakością wód powinna sprzyjać dostosowana do tego modelu zarządzania redystrybucja środków finansowych.

Racjonalizacja użytkowania wody

Poprawa jakościowa i ilościowa stanu wód nie nastąpi bez zmniejszenia ilości wody niepotrzebnie traconej w przemyśle, gospodarstwach domowych, rolnictwie oraz w systemach przesyłowych.

Zmniejszeniu zapotrzebowania na wodę w przemyśle ma służyć wprowadzenie nowoczesnych minimalizujących zużycie wody technologii (do roku 2010 wodochłonność przemysłu powinna spaść o 50 % w stosunku do roku 1990). Drugim działaniem racjonalizującym zużycie wody w przemyśle jest odstąpienie od nieuzasadnionego

wykorzystywania wód podziemnych do celów przemysłowych. Wprowadzenie zasad oszczędności wody w gospodarstwach domowych będzie realizowane poprzez zwiększanie w ramach edukacji ekologicznej świadomości społeczeństwa w zakresie gospodarowania zasobami naturalnymi oraz poprzez instalowanie wodomierzy u indywidualnych odbiorców. Do podejmowania działań na rzecz oszczędnego korzystania z zasobów wodnych będą również zobowiązane przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne. Działania te będą polegać na systematycznej modernizacji sieci wodociągowej w celu zminimalizowania strat wody. Instrumentami wykonawczymi wspierającymi wdrażanie wymienionych powyżej działań będą przede wszystkim mechanizmy rynkowe uzupełnione w uzasadnionych społecznie i ekonomicznie przypadkach o narzędzia administracyjne (interwencjonizm państwa).

Ochrona wód powierzchniowych i rozwój gospodarki wodno-ściekowej

Osiągnięcie długofalowego celu Polityki Ekologicznej Państwa, jakim jest przywrócenie naturalnego stanu dobrej jakości wód powierzchniowych wymaga podjęcia wielu działań obejmujących swoim zakresem różnorodne aspekty gospodarki wodnej. W pierwszej kolejności należy zlikwidować czynniki bezpośrednio wpływające na złą jakość wód. Są to punktowe zrzuty ścieków nieoczyszczonych, substancje niebezpieczne trafiające do środowiska wodnego, nadmierna ilość substancji biogennych odprowadzanych wraz ze ściekami komunalnymi do wód. Działania mające na celu likwidację lub ograniczenie negatywnego wpływu tych czynników to przede wszystkim intensywny rozwój systemów kanalizacji sanitarnej zakończonych oczyszczalniami ścieków na obszarach wiejskich (zmniejszenie dysproporcji między poziomem rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenach wiejskich). Ustawa Prawo wodne zobowiązuje do rozwiązania tego problemu w miastach poprzez wyposażenie w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków do roku 2015 w przypadku aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców od 2 do 15 tysięcy oraz do roku 2010 w przypadku aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 15 tysięcy.

Oczyszczalnie ścieków komunalnych funkcjonują we wszystkich miastach powiatu zgierskiego, a zatem głównym działaniem wdrażanym na terenach miejskich będzie rozbudowa kanalizacji sanitarnej, tak aby z kanalizacji mogli korzystać wszyscy mieszkańcy. Największe potrzeby w zakresie dostosowania gospodarki wodno – ściekowej powiatu zgierskiego do wymogów polskiego oraz unijnego prawodawstwa występują natomiast na obszarach wiejskich. Na tych terenach należy wprowadzić zintegrowane systemy gospodarki

wodno-ściekowej polegające na budowie systemów kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków. Rozwiązanie to jest jednak uzasadnione tylko w przypadkach kilku blisko położonych wsi o zwartej zabudowie. Gospodarstwa znajdujące się we wsiach o charakterze rozproszonym będą wyposażone w indywidualne oczyszczalnie ścieków. Duży nacisk będzie kładziony na wykorzystanie istniejącej infrastruktury technicznej. Oznacza to włączanie wybudowanej kanalizacji sanitarnej we wsiach położonych w sąsiedztwie miast do miejskich systemów kanalizacji, tak aby były one oczyszczane wspólnie z ściekami miejskimi w funkcjonujących już oczyszczalniach. Podejmowane będą również działania polegające na modernizacji istniejących oczyszczalni w kierunku zwiększenia stopnia oczyszczania ścieków, w tym zwłaszcza zdolności usuwania związków biogennych, których redukcja w stosunku do ścieków dopływających ma osiągnąć poziom 75 % do roku 2015.

Koszty wyrównania dysproporcji w kanalizacji obszarów wiejskich województwa wraz z całą niezbędną infrastrukturą są bardzo wysokie, ważne jest zatem aby dążyć do współfinansowania przedsięwzięć tego typu z funduszy strukturalnych UE.

W przypadku źródeł przemysłowych głównym zadaniem w ochronie wód powierzchniowych jest eliminacja lub ograniczenie zrzutów substancji niebezpiecznych (przede wszystkim Hg, Cd, HCH, CCL, PCP, HCB, HCBD, CHCl_3 , EDC, TRI, PER) do środowiska wodnego, co powinno być osiągnięte, zgodnie ze zobowiązaniami związanymi z ochroną wód Bałtyku, przyjętymi w stosunku do Unii Europejskiej, do 2006 r. Duży nacisk położono również na zmniejszenie ładunków zanieczyszczeń organicznych produkowanych przez przemysł rolno – spożywczy.

Obowiązek oczyszczania ścieków przemysłowych w przypadku ścieków odprowadzanych do kanalizacji sanitarnej jak i odprowadzanych bezpośrednio do odbiornika ciąży na zakładzie przemysłowym, który je wytwarza. Zakłady powinny realizować ten obowiązek wprowadzając najlepsze dostępne techniki (BAT) w instalacjach przemysłowych ograniczające ilości powstających ścieków.

Jeśli chodzi o zanieczyszczenia stanowiące źródła przestrzenne to działania na rzecz ich ograniczenia obejmują właściwe stosowanie nawozów mineralnych i organicznych oraz środków ochrony roślin, ich odpowiednie magazynowanie (w tym magazynowanie gnojowicy), a także unieszkodliwianie opakowań po środkach ochrony roślin. Działania te muszą także obejmować dostosowane do wymogów ochrony wód zabiegi agrotechniczne.

Ochrona wód podziemnych

Wody podziemne powiatu zgierskiego są jeszcze stosunkowo mało przekształcone i poza wodami płytkich poziomów wodonośnych charakteryzują się dość dobrą jakością. Ochrona wód podziemnych tego obszaru polegać będzie przede wszystkim na ochronie ujęć i wprowadzaniu stref ochrony pośredniej oraz na ochronie głównych zbiorników wód podziemnych i ich stref zasilania. Zakres oraz kolejność realizacji działań ochronnych dla poszczególnych zbiorników wód podziemnych zostaną określone w dokumentacji hydrogeologicznej. Ustanowienie stref ochrony ujęć wód podziemnych pozwoli na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie dobrej jakości wody pitnej oraz przyczyni się do skutecznej ochrony zasobów wodnych.

Oba te zamierzenia mają znaczenie nadrzędne ze względu na to, że przeważająca część obszaru powiatu (poza północno – zachodnim fragmentem Gminy Parzęczew) położona jest w strefie zagrożeń Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Ponadto na terenie Zgierza i częściowo Gminy Zgierz występuje lej depresyjny, powstały na skutek intensywnego poboru wód podziemnych z ujęć przemysłowych, jaki miał miejsce w drugiej połowie ubiegłego wieku w Aglomeracji Łódzkiej. Głębokość leja oraz jego zasięg przestrzenny na terenie Łodzi od kilku lat zmniejsza się, jednak w dalszym ciągu nie zmienia się jego zasięg na obszarze Zgierza i południowej części Gminy Zgierz. Jest to obszar, który należy objąć szczególną ochroną również ze względu na budowę geologiczną tego terenu charakteryzującą się występowaniem licznych wychodni warstw wodonośnych. Priorytetem na tym terenie będzie jak najszybsze wybudowanie kanalizacji sanitarnej.

Ważnym elementem ochrony wód podziemnych będzie także informacja o ich jakości. W tym celu należy rozwijać regionalny i lokalny monitoring tych wód, który winien zapewnić stałą obserwację dynamiki zmian jakościowych oraz wspomagać działania zmierzające do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych.

Ochrona przed powodzią oraz zwiększenie retencji wodnej

Sposoby realizacji ochrony ludzi i mienia przed powodzią w prawodawstwie polskim określa ustawa Prawo Wodne. Celowi temu ma służyć przede wszystkim zachowanie i tworzenie systemów retencji wód, racjonalne użytkowanie budowli przeciwpowodziowych oraz

prorowadzenie działań informacyjnych, rozpoznawczych oraz ostrzegawczych. Ochrona przed powodzią należy do zadań organów administracji rządowej i samorządowej.

Na terenie powiatu zgierskiego zagrożenie powodziowe wystąpienia zalań i podtopień stwarzają rzeki: Bełdówka na odcinku długości 3,1 km oraz Bzura na odcinku o długości 14,4 km. Według ustawy Prawo Wodne obszary zagrożone powodzią obejmują: obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią (np. między wałem przeciwpowodziowym, a linią brzegu rzeki), obszary potencjalnego zagrożenia powodzią (tereny narażone na przelanie się wód przez koronę wału lub zalanie w przypadku zniszczenia odcinka wału i zagrożone zniszczeniem budowli piętrzących), obszary nieobwałowane, narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Dla tych ostatnich obszarów dyrektor właściwego RZGW ma obowiązek sporządzenia studium określającego granice bezpośrednie zagrożenia powodzią oraz inne informacje stanowiące podstawę do prowadzenia akcji powodziowej.

Poprawa zabezpieczenia obszaru znajdującego się w granicach powiatu zgierskiego przed powodzią jest jednym z elementów uwzględnionych w Programie „Bzura”, będącym obecnie na etapie przygotowywania.

Działania podejmowane w celu zmniejszenia zagrożeń wywoływanych wystąpieniem powodzi będą polegać na uwzględnianiu we wszystkich dokumentach planistycznych (plany zagospodarowania przestrzennego, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gmin, plany miejscowe oraz decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów) zasięgu obszarów wyłączonych z zabudowy ze względu na zagrożenie powodzią oraz obowiązujących w ich obrębie warunków ochrony przeciwpowodziowej. Dokumenty te będą wymagały uzgodnienia w zakresie problematyki przeciwpowodziowej z Dyrektorem właściwego RZGW oraz Wojewodą.

Duże znaczenie dla zwiększenia ochrony przed powodzią ma również utrzymanie dobrego stanu urządzeń melioracyjnych. Wymagają one konserwacji oraz stałych napraw w celu zapewnienia drożności, co w przypadku wystąpienia powodzi zaowocuje szybkim odprowadzeniem wód powodziowych.

Działaniem o największym znaczeniu dla zapewnienia skutecznej ochrony przeciwpowodziowej, jak również i dla ochrony przed suszą jest wzrost retencji wody na terenie powiatu poprzez zwiększenie pojemności retencyjnej istniejących zbiorników wodnych oraz budowę nowych zbiorników retencyjnych. Istniejące oraz planowane zbiorniki powinny tworzyć system retencyjny służących kształtowaniu zasobów wodnych oraz będący stymulatorem rozwoju turystyki i rekreacji. Działania te powinny być podejmowane zgodnie z zaleceniami Wojewódzkiego Programu Małej Retencji Wodnej, który jest obecnie na etapie

opracowywania. Program ten przewiduje powstanie na terenie powiatu ponad 30 nowych zbiorników małej retencji.

5.6. Gospodarka odpadami

Szczegółowa strategia działań w zakresie gospodarki odpadami przedstawiona została w odrębnym opracowaniu pt. „Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Zgierskiego” stanowiącym integralną część niniejszego dokumentu.

5.7. Poważne awarie przemysłowe

Ryzyko wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska związane jest z wytwarzaniem, magazynowaniem, stosowaniem oraz dystrybucją niebezpiecznych substancji chemicznych. Zagrożenie takie może również powstać podczas transportu substancji niebezpiecznych. Celem wynikającym z ustaleń zawartych w Polityce Ekologicznej Państwa jest ograniczenie negatywnego oddziaływania chemikaliów na środowisko poprzez modyfikację systemu bezpieczeństwa chemicznego. Aby zapewnić bezpieczeństwo chemiczne w powiecie zgierskim za podstawowe cele do osiągnięcia należy uznać:

- 1) *wprowadzenie systemu zarządzania chemikaliami służącego skutecznemu zapobieganiu awariom przemysłowym;***
- 2) *zmniejszanie negatywnych skutków dla środowiska w przypadku wystąpienia awarii.***

Działania, których podjęcie zapewni osiągnięcie wyżej wymienionych celów obejmują:

- sporządzanie w zakładach, objętych wymogami dyrektywy Seveso II raportów o bezpieczeństwie, programów zapobiegania poważnym awariom przemysłowym i wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych;
- sporządzenie zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla obszarów objętych dużym ryzykiem wystąpienia poważnego zagrożenia dla środowiska;
- uwzględnienie problematyki bezpieczeństwa chemicznego w sporządzanych dokumentach planistycznych.

Na terenie powiatu zgierskiego znajduje się jeden zakład zaliczany do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej – Eurofoam Sp. z o.o. w Zgierzu. Na terenie Zgierza występują również zakłady uwzględnione w wojewódzkich rejestrach zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze względu na

stosowanie substancji chemicznych. Wszystkie te zakłady działają na terenie byłych ZPB „Boruta” S.A.

Obowiązki w zakresie zapobiegania awariom i usuwania skutków awarii przemysłowych ciążyą z jednej strony na zakładach stwarzających takie ryzyko, z drugiej natomiast na organach Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewodzie. Działania w tym zakresie będą skuteczne jedynie w przypadku, gdy współpraca między tymi instytucjami będzie przebiegać bez zakłóceń. Od jakości tej współpracy zależeć będzie czy zagrożenia będą usuwane z odpowiednią szybkością i skutecznością i czy akcja ratownicza będzie właściwie przeprowadzona. Dlatego wyjątkowo ważne jest dopełnienie swoich obowiązków przez wszystkie zobowiązane ustawowo organy. Należy dopilnować zgłaszania wszystkich zagrożonych wystąpieniem awarii zakładów organom Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Dane dotyczące tych zakładach powinny być systematycznie aktualizowane.

Zakłady będące potencjalnymi sprawcami awarii przemysłowych muszą mieć opracowane do dnia 30 września 2003 r. programy zapobiegania poważnym awariom, które przedłożą PSP i do wiadomości Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii muszą natomiast opracować raport o bezpieczeństwie oraz wewnętrzny plan operacyjno-ratowniczy do dnia 30.06.2003 r. i przekazać go właściwemu komendantowi wojewódzkiemu PSP

Obowiązek sporządzenia zewnętrznego planu operacyjno – ratowniczego ciąży na właściwym komendancie wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej. Plan ten należy sporządzić do 31.12.2003 r.

Regularną kontrolą powinny być też objęte pojazdy służące przewozowi substancji niebezpiecznych. Trasy, którymi są takie substancje przewożone należy uwzględniać w planach zagospodarowania przestrzennego, a ich przebieg wyznaczać przez tereny o najmniejszej koncentracji ludności i z ominięciem stref ochronnych ujęć wody pitnej.

Ponadto duży nacisk należy położyć na edukowanie społeczeństwa w zakresie postępowania w przypadku wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska.

5.8. Ochrona zasobów leśnych

Lasy stanowią element środowiska naturalnego, którego znaczenie ekologiczne oraz dobroczynny wpływ na pozostałe składniki przyrodnicze jest często niedostrzegane. Obszary leśne wpływają regulująco na stosunki wodne, klimat i gleby oraz stanowią miejsce, gdzie

może się rozwijać różnorodność ekosystemowa, gatunkowa i genetyczna. Są one gwarantem zachowania bezpieczeństwa ekologicznego.

Polityka Ekologiczna Państwa za główny cel w zakresie gospodarowania zasobami leśnymi stawia sobie wzrost lesistości do poziomu 30 % w roku 2020 oraz 33 % w roku 2050 przy zapewnieniu trwałości oraz wielofunkcyjności lasów. Celem strategicznym powiatu zgierskiego uwzględniającym założenia polityki ekologicznej państwa w tym zakresie jest zatem **prowadzenie wielokierunkowej, zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej**. Tak pojmowana gospodarka leśna obejmuje swoim zakresem rozwój ilościowy oraz jakościowy obszarów leśnych, ochronę lasów pełniących role glebochronne, wodochronne, klimatotwórcze oraz funkcje ochronne dla obszarów podlegających czynnikom degradującym. Kładzie również nacisk na działania ochronne mające na celu zachowanie lub odtworzenie mało przekształconych zbiorowisk leśnych oraz występujących na terenach leśnych obiektów przyrodniczych takich jak: torfowiska, wydmy śródlądowe, zbiorniki wodne, bagna.

Działania, które należy podjąć dla osiągnięcia nadrzędnego celu powiatu zgierskiego w zakresie zasobów leśnych obejmują:

- zwiększenie powierzchni zajmowanych przez lasy w powiecie zgodnie z zaleceniami wojewódzkiego oraz krajowego programu zwiększenia lesistości;
- przywrócenie charakterystycznej dla danych warunków siedliskowych struktury gatunkowej drzewostanów;
- kontynuowanie programu przebudowy drzewostanów zmienionych lub silnie uszkodzonych przez zanieczyszczenia powietrza;
- przebudowę lasów jednogatunkowych na mieszane oraz zwiększanie różnorodności biologicznej;
- wzmacnianie korzystnego oddziaływania lasów na inne elementy środowiska (zwiększenie funkcji wodochronnej, glebochronnej oraz klimatotwórczej);
- dostosowanie lasów do pełnienia funkcji społecznych i gospodarczych, tak aby korzystanie z zasobów leśnych nie prowadziło do ich degradacji;
- ochronę lasów przed wyłączeniem z użytkowania leśnego;
- zwiększanie świadomości społecznej w zakresie znaczenia trwałej i zrównoważonej gospodarki leśnej dla środowiska i gospodarki.

Poziom lesistości powiatu zgierskiego wynosi 18,5 %, co jest wysoko niewystarczające dla prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej. Potrzeby zwiększenia zasobów leśnych tego obszaru są zatem bardzo duże, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę konieczność zwiększenia zasobów wodnych i retencji wody oraz dużą powierzchnię gruntów o niewielkiej przydatności rolniczej. Zwiększenie lesistości w powiecie zgierskim z poziomu 18,5 % do poziomów określonych w polityce ekologicznej (30 i 33 %) będzie wymagało wielu intensywnych działań oraz przyjęcia tego priorytetu ekologicznego za jeden z głównych kierunków rozwoju gospodarczego powiatu.

Działania zmierzające do wzrostu lesistości powiatu mają być prowadzone zgodnie z Programem zwiększenia lesistości województwa łódzkiego, który aktualnie jest na etapie opracowywania. Wiadomo jednak, że rozwój ilościowy i jakościowy zasobów leśnych będzie prowadzony w pierwszej kolejności na obszarach objętych prawną ochroną przyrody (Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich i jego otulina, obszary chronionego krajobrazu), obszarach wododziałowych, obszarach zagrożonych erozją oraz w rejonach turystycznych i w strefach podmiejskich dużych miast. Zwiększanie lesistości ma służyć również kształtowaniu zwartych obszarów leśnych poprzez scalanie mniejszych fragmentów lasów z dolesieniami. W ten sposób wzrośnie ilość korytarzy ekologicznych stanowiących ważny element w systemach ochrony bioróżnorodności.

5.9.Edukacja ekologiczna

Nadrzędne cele strategiczne określone w polityce ekologicznej każdego ze szczebli administracyjnych nie będą mogły być zrealizowane bez powszechnego udziału w procesie ich realizacji wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających bezpośredni lub pośredni wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska.

Podstawowym warunkiem szerokiego, społecznego udziału w urzeczywistnianiu celów ekologicznych jest odpowiednia edukacja ekologiczna, zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku oraz umożliwienie społeczeństwu wyrażania swoich opinii i wpływania na podejmowane decyzje, mogące oddziaływać na środowisko.

To priorytetowe dla osiągnięcia poprawy stanu środowiska w Polsce zagadnienie ma swoje odzwierciedlenie w Polityce Ekologicznej Państwa oraz ustawodawstwie polskim i unijnym.

Włączenie społeczeństwa do udziału w realizacji polityki ekologicznej powiatu wymaga osiągnięcia następujących celów:

- 1) wzrost świadomości ekologicznej wszystkich grup społeczeństwa, a w szczególności wykształcenie nawyków dbałości o stan środowiska i oszczędnego korzystania z jego zasobów;**
- 2) utworzenie ogólnie dostępnego systemu informacji o środowisku obejmującego wszystkie jednostki zajmujące się problematyką ochrony środowiska.**

Dla stymulowania udziału społeczeństwa w realizacji polityki ekologicznej wszystkich szczebli administracyjnych konieczne jest objęcie edukacją ekologiczną wszystkich grup społecznych oraz dostosowanie metod i środków oddziaływania, tak aby skutecznie trafiać do każdego odbiorcy.

Priorytetowymi działaniami, które mają służyć osiągnięciu powyższych celów są:

- opracowanie oraz wdrożenie powiatowego programu edukacji ekologicznej, a następnie gminnych programów edukacji ekologicznej;
- wprowadzenie na wszystkich szczeblach szkolnictwa (począwszy od wychowania przedszkolnego do szkolnictwa wyższego) szerszego zakresu zajęć obowiązkowych zawierających treści dydaktyczne dotyczące zagadnień z zakresu ochrony środowiska;
- stworzenie programów ponadobowiązkowego szkolenia obejmującego swoim zakresem organizację konkursów i olimpiad ekologicznych oraz prowadzenie akcji zachęcających do działania na rzecz środowiska;
- systematyczne doskonalenie zawodowe w środowiskach kadry specjalistycznej uwzględniające problematykę ochrony środowiska;
- ciągłe motywowanie podmiotów, instytucji, jednostek samorządowych do prowadzenia działań na rzecz środowiska poprzez stworzenie systemu zachęt, tak finansowych, jak i opartych na zyskaniu przez firmę prestiżu (konkursy promujące najbardziej przyjazną dla środowiska gminę lub firmę, przyznawanie produktom znaku „Przyjazny dla środowiska”);
- prowadzenie działań edukacyjnych wśród dorosłych mieszkańców powiatu w sposób dostosowany do specyfiki regionu, tożsamości lokalnej i tradycji kulturowej (organizowanie szkoleń, wystaw, konkursów, konferencji naukowych imprez i akcji promujących racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody oraz potrzebę zmiany konsumpcyjnego modelu życia);

- wspieranie organizacji pozarządowych prowadzących działalność proekologiczną;
- intensywna edukacja ekologiczna w środowiskach wiejskich (położenie nacisku na problematykę programów rolno-środowiskowych, rozwoju agroturystyki, produkcji zdrowej żywności, zalesień oraz współzależności celów środowiskowych i ekonomicznych);
- stałe monitorowanie stanu środowiska oraz usprawnianie przepływu informacji między wszystkimi jednostkami zaangażowanymi w działania mające na celu ochronę środowiska;
- zwiększenie dostępu ludności do informacji o środowisku i jego stanie poprzez stworzenie ogólnodostępnej, systematycznie aktualizowanej bazy danych zawierającej informacje pochodzące od wszystkich podmiotów prowadzących, nadzorujących i koordynujących działania na rzecz środowiska, korzystających ze środowiska oraz kontrolujących stan środowiska;
- stała obecność problematyki ochrony środowiska w lokalnych i regionalnych mediach oraz powszechny dostęp do wiadomości i materiałów o treści ekologicznej, (publikacje, broszury, witryny internetowe, foldery).

W szerzenie treści ekologicznych wśród społeczeństwa zaangażowanych jest wiele podmiotów. Rodzaj działań oraz sposób ich realizacji jest odmienny w każdej jednostce w zależności od głównych zadań, jakie stoją przed daną jednostką. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej określa, że głównym zadaniem samorządów wojewódzkich w zakresie edukacji ekologicznej jest działalność informacyjno – edukacyjna, szkoleniowa i kontrolna. Władze województwa są zatem odpowiedzialne za informowanie społeczeństwa o wystąpieniu i skutkach zagrożeń środowiska, o kierunkach działań mających na celu poprawę stanu środowiska i metodach ich wdrażania, organizują imprezy i konkursy o tematyce ekologicznej.

Rolą samorządów terytorialnych jest natomiast dostosowanie celów i form edukacji środowiskowej do występujących na danym obszarze specyficznych warunków lokalnych, przy uwzględnieniu odrębnej tożsamości i tradycji kulturowej danej społeczności. Do zakresu zadań powiatów należy koordynacja inicjatyw obywatelskich z krajowymi i europejskimi programami o tematyce ekologicznej, patronowanie edukacji ekologicznej w szkołach, udostępnianie informacji na temat środowiska i sposobów jego zarządzania, współdziałanie z innymi organizacjami i instytucjami.

Szkoły oraz współpracujące z nimi organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w rozpowszechnianiu wiedzy ekologicznej. Wprowadzenie w szkołach zajęć z zakresu edukacji ekologicznej oraz autorskich programów edukowania środowiskowego ma ogromne znaczenie dla wykształcenia proekologicznych nawyków wśród młodego pokolenia. Pożądane jest zatem kontynuowanie prowadzonych w szkołach działań promujących wiedzę ekologiczną oraz zwiększenie ich wymiaru. Działania te powinny być realizowane w placówkach wszystkich szczebli szkolnictwa. Należy ponadto wspierać udział szkół w akcjach i imprezach ekologicznych, zajęciach typu „zielone szkoły”, olimpiadach i konkursach odbywających się na szczeblu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim oraz promować działalność kół zainteresowań.

Współpracujące ze szkołami organizacje pozarządowe zajmują się szerzeniem zasad zrównoważonego rozwoju poprzez organizację kampanii, konkursów i akcji. Działalność ta kierowana jest do szerokiej rzeszy odbiorców. Akcje przygotowywane przez organizacje pozarządowe są otwartymi dla wszystkich imprezami, podczas których w różnej formie (happeningi, wykłady, prelekcje, dyskusje, konkursy, ekspozycje, pokazy filmów) przekazywane są treści ekologiczne. Akcje takie często organizowane są z okazji Międzynarodowego Dnia Ziemi, czy Światowego Dnia Ochrony Środowiska. Mają one na celu zwrócenie uwagi na konieczność zmiany stosunku człowieka do przyrody oraz podkreślają liczne zagrożenia środowiska. To samo zadanie spełnia organizowana co roku we wrześniu ogólnopolska akcja „Sprzątanie Świata”, skierowana głównie do szkół.

Duże znaczenie dla promowania zachowań przyjaznych środowisku mają również prowadzone przez organizacje pozarządowe kampanie ekologiczne. Są one przeważnie poświęcone jednemu zagadnieniu, które jest prezentowane podczas cyklicznie prowadzonych akcji lub za pośrednictwem innych, regularnie podejmowanych działań. Tematyka poruszana w organizowanych kampaniach ekologicznych powinna przede wszystkim zwracać uwagę na potrzebę oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych, minimalizacji wytwarzania odpadów, zmniejszenia szkodliwego oddziaływania hałasu, ograniczenia emisji spalin, ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Istotną rolę w szerzeniu wiedzy ekologicznej wśród społeczeństwa powinny odgrywać również podmioty zajmujące się organizowaniem turystyki i wypoczynku. Dotyczy to przede wszystkim organizatorów eko i agroturystyki oraz turystyki na terenach chronionych. Niezwykle ważną rolę odgrywają tu Zarządy Parków oraz Nadleśnictwa, które poprzez swoją działalność informacyjno-edukacyjną i wydawniczą, a zwłaszcza edukację w bezpośrednim styku z naturą przyczyniają się do wzrostu świadomości ekologicznej. Ponadto konieczne jest

uwzględnianie problematyki ekologicznej w programach rozwoju turystyki oraz objęcie edukacją ekologiczną zarówno organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z tych usług. Działania te pozwolą stworzyć warunki, w których rozwój turystyki i wypoczynku będzie następował z uwzględnieniem potrzeby zachowania i ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Podstawową rolę w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa powinny odgrywać środki masowego przekazu, popularyzując zasady ochrony środowiska w publikacjach i audycjach. Obowiązki te nakłada na media ustawa Prawo Ochrony Środowiska. Ponadto reklamy emitowane lub publikowane w środkach masowego przekazu mają promować zdrowy tryb życia, zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, będący w kontradycji z powszechnym modelem konsumpcji.

Niezwykle ważna dla skuteczności prowadzonej edukacji ekologicznej jest dobra współpraca, oparta na sprawnym przepływie informacji oraz wzajemnej komunikacji między wszystkimi jednostkami uczestniczącymi w rozwijaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa.